

**International Charter
on
Geographical Education**

Commission on Geographical Education

**International Geographical Union
Union Géographique Internationale**

International Charter on Geographical Education

proclaimed by

International Geographical Union
Commission Geographical Education
Washington 1992

translated into 21 languages

edited by
Hartwig Haubrich
Freiburg 1994

cosponsored by
International Geographical Union
Commission Geographical Education
and
National Geographic Society
in Washington

ISBN 3-925319-11-5

Selbstverlag des Hochschulverbandes für Geographie und ihre Didaktik e.V. (HGD),
Regensburger Str. 160, D-90478 Nürnberg/Germany

Geographiedidaktische Forschungen

herausgegeben im Auftrag des Hochschulverbandes für Geographie
und ihre Didaktik e.V. von
Hartwig Haubrich, Jürgen Nebel, Helmut Schrettenbrunner
und Arnold Schultze

Band 24

chlorine free paper

הוועדה לחינוך גיאוגרפי (Commision on Geographical Education)
האיגוד הגיאוגרפי הבינלאומי (International Geographical Union)

אמנה בינלאומית על חינוך גיאוגרפי

1992

(International Charter on Geographical Education)

הקדמה

הוועדה לחינוך גיאוגרפיה של האיגוד הגיאוגרפי הבינלאומי -

משוכנעת שגיאוגרפיה נחוצה לפיתוח אזרחים אחראיים ופעילים בעולם בהווה ובעתיד.

מבינה שהגיאוגרפיה יכולה להוות נושא מעניין, מהנה ובעל ערך אינפורמטיבי רב, בכל תחומי החינוך, ותורמת להבנה והנאה מתמשכים של עולמינו

מודעות לכך שעולמנו כיום דורש מאמץ בינלאומי גובר על מנת להבטיח שיתוף פעולה יעיל בתחומים כלכליים, מדיניים, תרבותיים, סביבתיים ובטיחותיים.

מודאגות מכך שלימוד הגיאוגרפיה מוזנח באזורים מסוימים של העולם, ולוקה לעיתים מבחינת המבנה והבהירות.

מתכוונת לעזור לעמיתים במאבקם בברורות הגיאוגרפית בכל ארצות העולם

לתמוך בעקרונות שנקבעו במקומות הבאים:

- אמנת האומות המאוחדות
- ההצהרה האוניברסלית של זכויות האדם
- חוקת אונסקו
- המלצת אונסקו בנוגע לחינוך להבנה בינלאומית, שיתוף פעולה ושלום
- הוועידה לזכויות הילד
- כיבוד הסכמים בינלאומיים, תוכניות לימודים לאומיות ותיעוד של הוראת מקצוע הגיאוגרפיה

מגיישת את האמנה הבינלאומית לחינוך גיאוגרפי לכל האנשים בעולם

אתגרים ותשובות

עתיד העולם והאנושות נתון בסימן שאלה. פתרון הבעיות העיקריות של תקופתנו דורש את מחויבות הדור הבוגר והדור הצעיר. לכל הנושאים הבאים יש פן גיאוגרפי ברור:

גידול האוכלוסיה, מזון ורעב, אורבניזציה (עיר), פערים חברתיים-כלכליים, בערות, עוני, אבטלה, פליטים וחסרי בית, הפרה של זכויות האדם, מחלות, פשע, חוסר שוויון, הגירה, הכחדת צמחים ובעלי חיים, השמדת יערות, סחף-קרקע, מידבור, אסונות טבע, פסולת רעילה וגרעינית, שינויי אקלים, זיהום אטמוספרי, זיהום מקורות מים, התחממות כדור הארץ, החור באוזון, מחסור במשאבים, מגבלות הפיתוח, קונפליקטיים אתניים, לאומיות ובינלאומיות, (גלובליזם) בכדור הארץ.

העיותים הנוצרים כתוצאה מבעיות ונושאים אלה, מצייגים אתגר למתנכים הגיאוגרפיים אשר מחוייבים לתת לכל האנושות את התקווה, הבטחון והיכולת לפעול למען עולם טוב יותר. במאמץ לתרום לשלום ולצדק בין האנשים מצד אחד, ובין האדם והטבע מצד שני, המתנכים הגיאוגרפיים מתייחסים אל החצורה האוניברסלית של זכויות האדם ובעיקר לפיסקאות הבאות:

פיסקה 25

(1) "לכל אדם יש את הזכות לרמת חיים נאותה שתעניק לו בריאות, מזון, ביגוד, דיור, השגחה רפואית, שרותים חברתיים והזכות לבטוח נגד אבטלה, מחלה, נכות, אלמנות, גיל מבוגר או חוסר אפשרות לקיום כתוצאה מנסיבות שמעבר לשליטתו".

פיסקה 26

(1) ילכל אדם יש את הזכות לרכישת השכלה.

(2) ההשכלה תכוון להתפתחות מלאה של האישיות ולחזוק הכיבוד של זכויות האדם וחופש הפרט. היא תעודד הבנה, סובלנות ויחסי רעות בין האומות, בין קבוצות אתניות ודתיות ותמשיך את פעילויות האו"ם לשמירת השלום בעולם".

בעומדנו מול בעיות האנושות, הזכות לרכישת השכלה - כוונתה גם הזכות להשכלה גיאוגרפית טובה יותר, על מנת לתת תשובה הולמת ומאוזנת לזהות אזורית ולאומית ומחוייבות לנקודת מבט בינלאומית וגלובלית.

השאלות ועקרונות היסוד של הגיאוגרפיה

הגיאוגרפיה היא מדע השואף להסביר תפוצת אנשים, תופעות ומאורעות כפי שהם מתרחשים ומתפתחים על פני כדור הארץ, וכן את תכונותיהם של המקומות השונים. הגיאוגרפיה מתמקדת בלימוד יחסי הגומלין אדם-סובב כפי שבאים לידי ביטוי במקומות ובאתרים שונים. אופיו המיוחד של מקצוע הגיאוגרפיה בהיקפו הבין-תחומי, במתודולוגיה הייחודית, בסניטזה של עבודות מתחומים אחרים, כולל מדעי-הטבע ומדעי-הרוח, וכן בעתיד היחסים שבין האדם והסובב.

הגיאוגרפים שואלים את השאלות הבאות:

היכן זהו

כיצד זהו

מדוע זה שם

כיצד זה קרה

אילו משמעויות יש לכך?

כיצד זה צריך להיות, לתועלתם המשותפת של האדם והסובב הטבעי?

לקבלת תשובות לשאלות אלה יש צורך בחקירת המיקום, האינטור, היחסים, התפוצה המרחבית והבידול (דיפרנסציה) של תופעות שונות בעולם. החסברים למצבים עכשוויים מקורם בעבר ובהווה. ניתן לזהות מגמות המצביעות על התפתחויות עתידיות אפשריות.

חלק מהעקרונות המרכזיים בעיון הגיאוגרפי הם:

מיקום (Location) ותפוצה (Distribution)

מקום (Place)

יחסי האדם והסובב

יחסי גומלין מרחביים

אזורים

מיקום ותפוצה:

לאנשים ולמקומות יש מיקום יחסי שונה בעולם. מיקום זה קשור במעבר סחורות, אנשים ורעיונות. דיעת המיקום של

אנשים ומקומות היא תנאי מוקדם להבנת עצמאותם המקומית, האזורית, הלאומית והעולמית.

מקום:

למקומות ומרחבים יש איפיונים אנושיים וטבעיים שונים. מאפיינים טבעיים כוללים צורות נוף, וסוגי קרקע, אקלים, מקורות מים, צמחיה, בעלי חיים ואנשים. בני האנוש יוצרים תרבויות שונות, התיישבות, מערכות וסגנונות חיים חברתיים - כלכליים שונים על פי אמונותיהם ומחשבותיהם. הכרת המאפיינים הטבעיים של מקומות ותפיסת הסביבה האנושית - הינם בסיס להבנת יחסי הגומלין בין אנשים ומקומות.

יחסי אדם וסובב:

אנשים עושים שימוש שונה בסביבתם. הם יוצרים נופים תרבותיים שונים באמצעות דפוסי פעילות שונים. מצד אחד, הם מושפעים מסביבתם הפיזית - ומצד שני הם משנים את סביבתם מבחינה תרבותית, כולל נופים של הרמוניה ונופים של עימותים. הבנת היחסים המורכבים הללו במרחב מהווה בסיס חשוב לתכנון, ניהול והגנה אחר-איים של הסובב.

יחסי גומלין:

המשאבים הטבעיים בעולם אינם מתחלקים במידה שווה על פניו. אין אף מדינה המספקת לעצמה את כל צרכיה, לכן מקומות מחוברים על ידי מערכות תחבורה ותקשורת עם איזורי העולם לשם החלפת משאבים ומידע. דבר זה מאפשר להבין את שיתוף הפעולה העכשווי בין אנשים באמצעות החלפת סחורות ומידע ובאמצעות הגירה. באמצעותם ניתן להבין בעיות עכשוויות ורעיונות של שיתוף ושיפור היחסים האזוריים, הבינלאומיים והבינאזוריים, ולהבנה טובה יותר של עוני, רווחה ובריאות בעולם.

אזורים:

אזור מאופיין על ידי קריטריונים מסויימים. קריטריונים מדיניים, למשל, מגדירים מדינות וערים; קריטריונים פיזיים מגדירים איזורי אקלים וצמחיה; קריטריונים חברתיים-כלכליים מגדירים ארצות "מתפתחות" ו"מפותחות". אזורים הם דינמיים במרחב ובזמן ומהווים יחידות ניהוליות למחקר ופיתוח סביבתי. גיאוגרפים מגדירים אזורים לפי אמות מידה שונות - ממקומי ולאומי ועד יבשתי ועולמי. המערכת המשולבת של האזורים מובילה למושג המערכת האקולוגית הכלל עולמית. הבנת המבנה והתהליכים של האזורים השונים במערכת העולמית היא הבסיס לזהותם האיזורית והלאומית של אנשים ונקודת מבטם הבינלאומית.

תרומת הגיאוגרפיה לחינוך

בעת ובעונה אחת הגיאוגרפיה היא אמצעי יעיל לקידום השכלתו של היחיד ובעלת תרומה מרכזית לחינוך הסביבתי. בעזרת לימוד הגיאוגרפיה, מקבלים התלמידים עידוד לגילוי ופיתוח הבטים של ידע, הבנה, מיומנויות, ערכים ועמדות, הכלכלים בתהליך ההוליסטי של החינוך. יש לפתח במיוחד את המטרות בתחומים הבאים:

ידע והבנה של:

- מיקום ומקומות - להצבת מאורעות לאומיים ובינלאומיים במסגרת גיאוגרפית ולהבנת יחסים מרחביים בסיסיים.
- מערכות הטבע העיקריות בכדור הארץ - (צורות נוף וסוגי קרקע, מקורות מים, אקלים, צמחיה), להבנת יחסי הגומלין בתוך ובין מערכות אקולוגיות. (אקוסיסטמות).
- המערכות החברתיות-כלכליות העיקריות בכדור הארץ - (חקלאות, התיישבות, תחבורה, תעשייה, מסחר, אנרגיה, אוכלוסיה ועוד), ליצירת תחושת המקום. למשל, הבנת השפעת התנאים הטבעיים על פעולות אנושיות, מצד אחד, והדרכים השונות ליצירת סביבה לפי ערכים תרבותיים שונים, אמונות דתיות, טכנולוגיה ומערכות כלכליות ומדיניות, מהצד השני.
- מגוון האנשים והחברות האנושיות על כדור הארץ - להערכת עושרה התרבותי של האנושות.

- המבנה והתנהליכים של האזור וארץ המוצא - כמרחב הפעילות היומי, והערכת האתגרים והסיכויים של תלות הדדית עולמית בין בני האדם.

מיומנויות:

- שימוש במילים, בנתונים ממקורות שונים בטקסטים כתובים, תמונות, גרפים, טבלאות, דיאגרמות ומפות.
- תירגולן של שיטות בתצפיות שדה, מיפוי, ראיונות, נתינת משמעות למקורות ונתונים ראשוניים ומשניים.
- שימוש בתקשורת, ובכישורים חברתיים לגילוי נושאים גיאוגרפיים בעלי קנה מידה שונה: ממקומי ועד בינלאומי.

נהליך כזה של חקירה יעודד את התלמידים ל:..

- זיהוי שאלות ובעיות
- איסוף ואירגון מידע
- עיבוד מידע
- הערכת מידע
- פיתוח הכללות
- שיפוט
- קבלת החלטות
- פתרון בעיות
- עבודה בקבוצות
- התנהגות התואמת עמדות מוצהרות

בדרך זו הוראת הגיאוגרפיה תורמת לפיתוח מיומנויות בסיסיות בחינוך כגון קריאה וכתובה, הבעה בעל פה, יכולת מספרית יכולת גרפית. כמו כן קיימת תרומה לפיתוח האישי ולכוחות החברתית, במיוחד בהתייחסות למימד המרחבי בחיי היום יום ובהבנה הבינלאומית.

עמדות, ערכים והתנהגויות שיוליכו:

- להתעניין בסביבתם ובמגוון האופיונים הטבעיים והאנושיים שעל פני כדור הארץ.
- להעריך את יופיו של העולם, מצד אחד, ואת תנאי המגורים השונים של האנשים, מצד שני.
- לדאוג לאיכות הסביבה ותנאי המגורים האנושיים לדורות הבאים.
- להבין את הערכים והעמדות המשפיעים על קבלת החלטות.
- להיות מוכנים להשתמש בידע גיאוגרפי ומיומנויות בצורה הולמת ואחראית בחיים האישיים, המקצועיים והציבוריים.
- לכבד את הזכויות והשויון של כל האנשים.
- להיות מוכנים להקדיש את עצמם לפתרון בעיות אזרחיות, לאומיות ובינלאומיות על בסיס "הצהרת זכויות האדם העולמית"

הגיאוגרפיה והחינוך הבינלאומי והסביבתי.

חינוך לבינלאומיות

החינוך הגיאוגרפי תורם רבות לחינוך לבינלאומיות כפי שתואר במסמך:

Recommendation concerning Education for International Understanding, Cooperation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms.

(18th Unesco-Conference; Nov. 19th 1974)

החינוך הגיאוגרפי מקדם הבנה, סובלנות, יחסי ידידות בין כל האומות, הדתות והגזעים, ותומך במאמצי האו"ם לשמירת השלום, וזאת על-ידי הדגשת:

- א. המימד הבינלאומי והפרספקטיבה העולמית של החינוך בכל רמותיו ובכל צורותיו.
- ב. ההבנה והכיבוד של כל האנשים, תרבויותיהם, ערכיהם וצורות חייהם - כולל תרבויות אתניות ותרבויות של עמים אחרים.
- ג. המודעות לתלות ההדדית הגוברת בין אנשים ואומות.
- ד. היכולת לתקשר עם אחרים.
- ה. המודעות לא רק לזכויות, אלא גם לחובות המוטלים על פרטים, קבוצות חברתיות ואומות אחד כלפי השני.
- ו. הבנת הנחיצות בסולידריות ושיתוף בינלאומיים.
- ז. מוכנותו של הפרט להשתתף בפתרון בעיות קהילתו, ארצו ועולמו.

חינוך לפיתוח הסובב

הוועדה המכינה לוועידת האו"ם לטובב ופיתוחו, שהתכנסה בגבעה ב-18 מרץ 1991, קבעה כי לשם הבטחת פיתוח יציב ומתמשך של העולם, הכרחי לעסוק בכל הגילים בחינוך לפיתוח הסביבה.

"ככל שמצטבר יותר ידע בידי אנשים משכילים המסוגלים להבין את המידע, כך גדלים הסיכויים להפחתת הנזק הסביבתי ולמניעת בעיות עתידיות. בהתאם לכך, יש צורך ראשוני לחזק את כל הארצות המתפתחות ובעיקר את מערכת החינוך בהן, כתנאי מוקדם לחינוך סביבתי".

החינוך הגיאוגרפי תורם לכך בהבטיחו שיחידים וקהילות יהיו מודעים למשמעות התנהגותם, ובנתינת המידע והמימונויות שייסייעו להם לקבל החלטות בעלות רגישות לצרכי הסביבה.

תכנים עקרוניים ותוכנית לימודים לגיאוגרפיה

תוכניות לימודים בגיאוגרפיה, בכל רחבי העולם, מובנות בשתי דרכים: הלימוד הרגילי וכלימוד נושאי. במיטבם, הלימוד הרגילי והנושאי, הם בעלי כיוון תיאורתי. כאשר מדובר בהוראה לילדים, התיאוריות תשמשנה להארת העולם הממשי. בעזרת פיתוח שיטת החקירה, יש לעודד את הילדים להכרת העקרונות התיאורתיים ויישומם.

לימודים רגיונליים

לימודים רגיונליים נלמדים מהאזורים הבאים:

- הקהילה המקומית
- חבל הבית
- הארץ
- היבשת הקרובה
- יבשות אחרות וקבוצות מרחביות
- העולם
- מבנים גלובליים

השיקולים העיקריים בבחירת אזורים יכללו:

- **דה-צנטריזם (Decentrism):** חבלים חייבים להבחר כך שיכללו אזורים קרובים ורחוקים, כדי למנוע התמקדות רק במוקד הלאומי או היבשתי.

- **תענה (Motivation):** חבלים חייבים להבחר כך שיכללו אזורים קרובים ורחוקים, לא במובני מרחק, אלא, במשמעותם לתלמיד ובהתייחסות לאירועים אקטואליים.

- **איזון בקנה-המידה:** חבלים חייבים להבחר כך שיכללו התנסויות במגוון רחב של קנה-מידה: המקומי,

הלאומי, היבשתי והגלובאלי.

- **מיון:** חבלים חייבים להבחר כך שיכללו מבחר מקומות נידודיים: סביבות פיסיות מגוונות, פעילויות אנושיות שונות, תרבויות, מערכות חברתיות כלכליות ושליבים שונים של פיתוח.
- **רלוונטיות:** חבלים צריכים להבחר כך שיספקו לימוד שיהיה רלוונטי לחיים הציבוריים, הפרטיים והמקצועיים.
- **אחריות:** חבלים חייבים להבחר ולהלמד כך שיאפשרו לתלמידים להכיר ולקבל אחריות לפעילותם ברמות שונות - ממקומית ועד גלובאלית.

הערכה של זהות חבלית ולאומית מצד אחד, ושיתוף פעולה בינלאומי מצד שני, הם פונקציות חשובות של לימוד רגיונאלי, הם חייבים לעודד התחשבות בינלאומית וגלובאליזם, למניעת המכשול שבפיצול החבלי.

לימודים נושאים

הלימודים הנושאים חייבים להשען תמיד על בסיס רגיונלי. ניתן למוצאם בתוכניות הלימודים בגישות שונות: הגישה הסיסטמטית, הגישה המבוססת על סוגיות וגישת המערכות.

1. הגישה הססטמטית מתרכזת בגיאוגרפיה הפיזית והאנושית:

גיאוגרפיה פיזית תכלול:

- גיאומורפולוגיה
- הידרולוגיה
- אקלים
- ביוגיאוגרפיה
- אקולוגיה פיזית...

גיאוגרפיה אנושית תכלול:

- גיאוגרפיה של האוכלוסיה
- גיאוגרפיה כלכלית
- גיאוגרפיה עירונית
- גיאוגרפיה חברתית
- גיאוגרפיה היסטורית
- גיאוגרפיה תרבותית
- גיאוגרפיה כפרית
- גיאוגרפיה פוליטית
- אקולוגיה אנושית

2. הגישה המבוססת על סוגיות קשורה בלימוד שורת בעיות וסוגיות מנקודת מבט גיאוגרפית, בקנה מידה שונה:

מקומי, אזורי, לאומי או גלובאלי. בדרך כלל יכללו את הסוגיות הבאות:

- איכות הסביבה
- פערים חברתיים במרחב
- אסונות טבע
- שיתיים גלובליים
- דינמיקה באוכלוסיה
- עיר
- רעב בעולם
- ניהול האנרגיה
- אי שוויון גזעי, מיני ודתי
- גבולות הצמיחה

- משברים אזוריים (חברתי, טבעי, כלכלי)
- מאבקים פוליטיים
- בעיות התפתחות ואסטרטגיות
- פיתוח מתמשך

3. גישת המערכות קשורה בלימוד על מערכות פיזיות, מערכות אנושיות ואקוסיסטמות.

מערכות פיזיות כוללות:

- מערכות גיאומורפולוגיות
- מערכות קרקע
- מערכות אקלים
- מערכות הידרולוגיות
- מערכות ביוטיות

מערכות אנושיות כוללות תהליכים חברתיים ותרבותיים באירגונים כמו:

- מערכות חקלאיות
- מערכות תעשייה ושרותים
- מערכות התיישבותיות
- מערכות תחבורה ומסחר
- מערכות חברתיות

אקוסיסטמות: הדאגה לפיתוח מתמשך יכולה חקירת ולימוד האינטגרציה של מערכות אנושיות וטבעיות בתוך אקוסיסטמות.

עקרונות הבחירה: הפילוסופיה החינוכית המעודפת תקבע מהו השילוב המתאים של הגישות הנ"ל. בכל גישה שתיבחר, חייבים לעודד את התלמידים להיות מעורבים בחקירה ובגילוי, ולחזור ולהדגיש את חשיבות תרומת הגיאוגרפיה לחשיפת פתרונות לבעיות בהווה ובעתיד. בדרך זו, יהיה לתוכנית הלימודים בגיאוגרפיה, תפקיד פעיל בחינוך הפוליטי, החברתי, האישי, ההומניסטי, האסטרטגי, והסיבתי.

עקרונות ואסטרטגיות ליישום

מורים מתמחים

גיאוגרפיה חייבת להלמד בבתי ספר ובמכללות על-ידי מורים שהוסמכו לכך במיוחד. המורים הינם המשאב החשוב ביותר בחינוך. בשל כך, ובשל מורכבותה של הגיאוגרפיה, מורים מומחים ומוסמכים הינם צורך הכרחי. בשל האתגרים של תקופתנו ובשל המטרות הגיאוגרפיות - החינוכיות שתוארו קודם לכן, על המורים לגיאוגרפיה להיות מוסמכים לא רק במקצוע הגיאוגרפיה, אלא גם בחינוך לגיאוגרפיה. בהכשרת פרחי הוראה או בהשתלמותם של מורים, חייבים לפתח בהדרגה את התחומים הבאים:

ידע והבנה של:

- התפתחות מקצוע הגיאוגרפיה (עקרונות, מושגים, מיומנויות)
- המשמעות החברתית של חינוך והוראה
- צרכי התלמיד, התעניינותו, ציפיותיו וזכויותיו
- דרכי למידה (קוגניטיבית, אפקטיבית ופסיכומטריות)
- עקרונות של תוכנית לימודים

מיומנויות לשם:

- שעורים, יחידות למידה, קורסים ותכנון לימודים
- יישום שיטות הערכה מתאימות
- מעורבות התלמידים בעושר החוויה הלימודית

- בחירה ושימוש במשאבים מתאימים ובמדייה

- הערכה ובחירה מחדש של קורסים קיימים

ערכים ועמדות לאימוץ:

- הפוטנציאל של הגיאוגרפיה כמדיום חינוכי

- המחויבות לחינוך הגיאוגרפי של תלמידיהם

- ההתפתחות האישית ומקצועית בתוך החינוך הגיאוגרפי

- זכות שווה לכל התלמידים לקבלת חינוך גיאוגרפי יעיל

גלעין נושאי עצמאי

על מנת להבטיח הכנה טובה לעתיד, הגיאוגרפיה צריכה להיכלל בגלעין מרכזי בתוכניות הלימודים בבתי-הספר בכל הרמות. המורים המלמדים בבתי-הספר הייסודיים צריכים לקבל הכשרה גם להוראת הגיאוגרפיה. מרמת בתי-הספר התיכוניים, מקצוע הגיאוגרפיה חייב להלמד על-ידי מורים מתמחים. הגיאוגרפיה יוצרת גשר בין מדעי הטבע למדעי החברה. שאלות גיאוגרפיות קשורות בדיסציפלינות רבות כולל גיאולוגיה, הידרולוגיה, ביולוגיה, היסטוריה, סוציולוגיה, מדעי המדינה וכלכלה. במקומות בהם תוכנית הלימודים לגיל מסויים היא משולבת ואינטגרטיבית, הגיאוגרפיה חייבת לקבל תפקיד מרכזי בתוכנית, שתעזר במסגרת המסופקת על ידי אמונה בינלאומית זו.

קורסי חובה

הכרחי שהתלמידים, במשך כל שנות הלימודים בבתי הספר, יקבלו תוכנית לימודים גיאוגרפית מתמשכת. הדבר יבטיח שהגיאוגרפיה תתרום לחינוך הכללי ולהכנתו של התלמיד לחייו הפרטים והציבוריים.

חלוקת הזמן

הגיאוגרפיה חייבת להיות מתוקצבת בזמן הוראה, בדומה למקצועות גלעין נוספים בתוכנית הלימודים. מערכת הלימודים חייבת לספק למקצוע שיעורים קבועים במשך כל השנה ליצירת רצף זמן הוראה להשלמת פרויקטים, עבודות וסיעורים, הנותנים למורים את היכולת להקנות התנסויות הנדרשות לתלמידים להגיב על אתגרי החווה והעתיד.

עזרי הוראה ולמידה

השימוש בעזרי הוראה איכותיים, מסורתיים או מודרניים הוא הכרחי, על מנת לספק לתלמיד דימוי ריאלי על פני כדור הארץ. הגיאוגרפיה לא צריכה להחשב כמקצוע הוראה זול. הקהילה הבינלאומית של מחנכים גיאוגרפיים, חייבת לעזור למדינות עניות להשיג נגישות לעזרי הוראה ולימוד איכותיים.

גיאוגרפיה לכולם

לגיאוגרפיה תפקיד משמעותי בחינוך האדם. לכן תשומת לב חייבת להנתן על ידי מתכנני המקצוע לילדים בעלי צרכים מיוחדים, וכמובן לשינוי הצרכים של תלמידים, שמתקדמים בהשכלתם. בעוד שהבטים רבים של חינוך גיאוגרפי, משותפים לכל שלבי החינוך, הדגש המיוחד עשוי להשתנות מבתי הספר היסודיים לבתי הספר התיכוניים, לרמת ההשכלה הגבוהה וכן בקורסים של חינוך מבוגרים והשתלמותם.

חינוך יסודי

ילדים צעירים אזהבים ללמוד בעזרת עשייה ותוך כדי גילוי סביבתם. הם פתוחים מאד לחוויות חדשות ולכן חייבים להתחיל בשלב למידה זה, את ההוראה על אנשים ותרבויות אחרות, סגנונות חיים ומקומות. בדרך זו החינוך הגיאוגרפי יתרום לרעיון הבסיסי של "הכרזה על זכויות הילד" שקבעה כי: "הילד יהנה מהגנה מיוחדת ותינתן לו ההזדמנות מטעם החוק ואמצעים אחרים שיאפשרו לו להתפתח פיזית, שכלית, מוסרית, רוחנית וחברתית, באופן בריא וגורמלי וגורמלי, ובתנאים של חופש וכבוד".

חינוך תיכוני

כאשר הצעירים גדלים, מתפתחת יכולתם לחשיבה מופשטת, לפיכך ההתנסויות המוחשיות יכולות להתרחב ולהתעשר

בשימוש במידע ממקורות מופשטים. לשם קידום עתיד הקהילה עולמית, חשוב לתת את הדעת למגיעת הפרדה בין ידע והתנהגויות, לעודד מעורבות סביבתית, מחויבות אזוּרית, לאומית והבטים בינלאומיים ורב-תרבותיים.

חינוך גבוה

רבים מאלה המתחנכים בהשכלה הגבוהה יהיו בעתיד חלק ממערכת קבלת ההחלטות בחברה, התובעת פרספקטיבה לאומית ובינלאומית וכן יכולת הבנה סביבתית.

מבלי להתייחס לתחום המדעי של הלומדים בהשכלה הגבוהה, לימודיהם חייבים לכלול גם את מקצוע הגיאוגרפיה, זאת כדי להבטיח שהבוגרים לא יהיו בורים בהשכלתם הגיאוגרפית. דבר זה חשוב במיוחד לאלה המתכוונים לעסוק בהוראה, שרצוי כי אף ידעו שפה נוספת.

השכלת מבוגרים

הבנה גיאוגרפית תורמת להשכלת כל האנשים בחיי היומיום, כעובדים, מעסיקים, צרכנים ואזרחים. האנשים צריכים להבין את ההשכלות הבינלאומיות והסביבתיות על החלטותיהם. רק בדרך זו יושגו שיתוף פעולה בינלאומי, התפתחות מתמשכת וסדר עולמי צודק. הבנה כזו תושג על-ידי הכללת הגיאוגרפיה בהשכלה המקצועית ובחינוך מבוגרים.

מחקרי הוראת הגיאוגרפיה

המחקר בהוראת הגיאוגרפיה מתמקד בשיפור ההוראה והלמידה של המקצוע בבתי הספר היסודיים, תיכוניים, לימודי המשך וחינוך מבוגרים. על מנת לבצע זאת יש צורך לעסוק בו זמנית במחקר בסיסי ויישומי.

מחקר בסיסי מעורב בפיתוח תיאוריות בסיסיות של חינוך גיאוגרפי, כגון פיתוח יכולת ההבנה המרחבית של הילד, תפיסת הסובב, עמדותיו כלפי אנשים, מקומות ובעיות.

מחקר יישומי מתרכז בפיתוח כלים מתאימים לחינוך גיאוגרפי, כגון פיתוח הערכה של שיטות הוראה ועזרים בנושאים מיוחדים, כולל טכנולוגיות לקליטת אינפורמציה חדשה וחינוך בנושאי פיתוח הסביבה, רב-תרבותיות ולימודים גלובאליים.

חייב להיות שיתוף פעולה הדוק בין החוקרים, מורים, ומערכת החינוך, בבחירת שאלות המחקר ועיצובן. ממצאי מחקרים יישומיים חייבים להיות נפוצים בעילות כדי לעודד שיפורים יעילים.

שיטות החקירה. המחקר הוא היבט חשוב של חינוך גיאוגרפי בכל הדרגות. בעוד שבדרך כלל, מחקרים אמפיריים נוטים להתבצע במסגרות של החינוך הגבוה, הרי מחקרים בפעילות הכיתתית יכולים לספק אמצעים יעילים לכל המורים לפיתוח והערכה של תוכניות ואמצעי ההוראה. מחקרים כאלה יכולים להיות: אמפיריים, מחקרי פעילות או מחקרים בגישה הארמונטית; השיטה שתבחר תהיה תלויה בשאלת החקירה.

שיתוף פעולה בינלאומי

לחינוך הגיאוגרפי ישנה תרומה חשובה ליצירת נקודת מבט גלובאלית. כדי לקדם שיתוף פעולה בינלאומי, מתכנים חייבים לתמוך באמנת הלסינקי (1977), לקידום פעילות בין-מדינתית להחלפת התנסויות, שיטות הוראה והערכה בכל דרגות החינוך, כולל חינוך החובה, לימודי המשך והחינוך הגבוה. מתכנים ומורים לגיאוגרפיה בכל הארצות נקראים לשתף את האחרים בנסיונם, וזאת בעזרת הוועדה לחינוך גיאוגרפי של האיגוד הגיאוגרפי הבינלאומי, וכן בעזרת מוסדות מחקר ואירגונים בינלאומיים רבים בעלי זיקה לגיאוגרפיה. (רצופה בנספח A במקור האנגלי, רשימת האירגונים)

הכרזה

האמנה הבינלאומית הנ"ל נוסחה על-ידי הוועדה לחינוך גיאוגרפי של האיגוד הגיאוגרפי הבינלאומי, נידונה על-ידי מחנכים ברחבי העולם, אומצה ע"י הנהלת האיגוד הגיאוגרפי הבינלאומי, בקונגרס ה- 27 של האיגוד, שהתקיים בווינגטון, ארה"ב, באוגוסט 1992 לפיכך, הוועדה לחינוך גיאוגרפי, מפרסמת בזאת את האמנה לכל הממשלות והאנשים ברחבי העולם, ומוסרת לידיהם את העקרונות והגישות שהוצגו באמנה, למען ישמשו בסיס לשיפור החינוך הגיאוגרפי בארצותיהם.

אוגוסט 1992

על החתום:

פרופ. א. האובריך, (Prof. Dr. Hartwig Haubrich)
יו"ר הוועדה לחינוך גיאוגרפי של האיגוד הגיאוגרפי הבינלאומי

(במקור נספחים שונים: רשימת אירגונים בינלאומיים, חברי הוועדה לחינוך גיאוגרפי ועוד)

(C) כל הזכויות שמורות לוועדה לחינוך גיאוגרפי
הגירסה העברית: ד"ר יורם בר-גל, אוניברסיטת -חיפה, נציג הוועדה בישראל.

